

Det hele begyndte i Gdansk

I 1945 lå Gdansk i ruiner. I dag emmer den smukt genopbyggede havneby af atmosfære. Samtidig har byen skrevet sig ind i Europas nyere historie.

Tekst og foto: Jørn Ørnstrup

Det er en oplevelse at slentre rundt her i Gdansk. Trods Anden Verdenskrigs ødelæggelser er det lykkedes at genopbygge en stor del af den gamle bydel. Med alle sine bygninger i gotik, renaissance og barok er byen en arkitektonisk perle. Derfor besøges den også af mange turister.

På Długa-gaden stopper man op foran en køn facade med figurer på toppen af husets gavl. Det er det såkaldte Gylfane Hus. Det blev opført i årene 1609-1617 til byens borgmester, Jan Speymann, som samtidig var en rig købmand og stor kunst-mæcen.

I den nærliggende lille gade, Mariacka, har husene dekorerede stenterrasser. Der boede byens velhavende købmænd engang. I dag er det smykkebutikker og caféer, som dominerer gadebilledet. Mariacka kaldes også »Ravgaden«. Gdansk har i århundreder været et centrum forarbejdning af rav. Nogle af butikkerne har også værksteder, hvor man kan se, hvordan det brune rav bliver slebet og indlagt i sølv.

På en af stenterrasserne, der er indrettet som café, serveres der kaffe og æblekage med flødeskum. På en lille restaurant længere henne i gaden står der blandt andet pirogger på menukortet. Det er små bolleter med hakket kød og grønsager som fyld.

Oppe for enden af gaden, hvor to unge piger spiller smuk Bach-musik på deres violin og bratsch, får man øje på Maria-kirken, som knejser over byen. Set ude fra virker den bstante teglstenskirke, som er en af Europas største, tung. Kirken har plads til 25.000 mennesker. Men når man kommer indenfor, virker den let og elegant med de hvidkalkede vægge og slanke hvælvinger. Fra en platform mellem kirkens to gavle har man en herlig udsigt over byens gamle teglstenhuse.

Gdansk blev i begyndelsen af 1300-tallet erobret af Den Tyske Orden. Det var en af de tre store riddereordener, som under korsfogene blev dannet i kongeriget Jerrusa-

Fontænen med havguden Neptun, som er byens beskytter.

Udsigt fra den grønne byport, Zielona Brama, mod hovedgaden Długa Targ.

Havnepromenaden langs floden Motława.

len i 1100-tallet. Men efter muslimernes erobring af Jerusalem i 1187 og de kristnes viggende indfyldelse i Mellemøsten valgte ordenen at skifte domicil fra Det Hellige Land til Østersø-området. Der indledte de - med støtte af pave og kejser - en missionskrig mod prusserne. Senere erobrede de Gdansk, som voksede stærkt og blev medlem af det magtfulde Hansforbund. Men da de tyske riddere i midten af 1400-tallet led nederlag til en forenet polsk-litauisk hær, blev Gdansk polsk.

Historiens vingesus

Når man i dag går rundt i Gdansk, er det svært at forestille sig, at næsten 80 procent af byen lå i ruiner ved Anden Verdenskrigs afslutning. På Długa-gaden med de pudsede facader har en gruppe turister samlet sig foran den smukke fontæne med havguden Neptun. Der bliver taget billeder. I et butiksvindue ved siden af står der flasker med den lokale likør »Goldwasser« - den er gennemsnitlig med små guldblade i. Overalt i gaden blomstrer café-livet. Stemningen er munter. Men helt oppe for enden af gaden, i den gyldne port Ziota Brama, skrues tiden tilbage. Der hænger der et stort billede, som viser, hvordan Gdansk så ud i 1945. Byen lå i ruiner.

Efter Polens deling i slutningen af 1700-tallet, var Gdansk kommet under preussisk overherredømme. Efter Første Verdenskrig blev byen en selvstyrende fristad, adskilt fra Tyskland af en tynd stribe af Polen kendt som »Danzig-korridoren«. Efter Hitlers magtovertagelse i Tyskland blev forholdet mellem det tysksindede Gdansk og Polen forværret.

Lige uden for byen ligger halvøen Westerplatte. Det var der, Anden Verdenskrig begyndte 1. september 1939 tidligt om morgenen, da den tyske panserkrydser Schleswig-Holstein åbnede ild mod de polske grænsesoldater på halvøen. Forinden havde Hitler i et ultimatum krævet Gdansk indlemmet i Det Tyske Rige.

To hundrede polske soldater forsvarede sig tappert mod tyskerne tre tusinde mand i syv dage. Tysk militær støttet af fly angreb også det vestlige Polen, hvis dårligt udrustede hær blev smadret. Senere trængte russerne ind over grænsen og fortrængte det østlige Polen. Tyskland og Sovjetunionen havde lavet en ikke-angrebsafale og aftalt at dele Polen mellem sig. Så blev